21.11.2022

Eduskunta
Lakivaliokunta
Lakivaliokunta@eduskunta.fi

U 82/2022 vp

Asiantuntijakuuleminen 23.11.2022

Lausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveiksi tuotevastuusta ja tekoälyyn liittyvästä vastuusta

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) kannattaa U-kirjelmässä esitettyä seuraavin huomioin:

Tuotevastuusääntelyn uudistaminen

KKV pitää tärkeänä sitä, että tuotevastuusääntöjä uudistetaan vastaamaan paremmin digiajan ja kiertotalouden kulutushyödykkeisiin ja niiden tarjontaan tuomia muutoksia. Lisäksi vastuutahojen määrittelyssä on syytä kiinnittää huomiota globaalien arvoketjujen tuomiin uusiin toimijoihin ja toimintatapoihin.

KKV pitää kuluttajien kannalta myönteisenä sitä, että komission ehdotukseen[1] tuotevastuusääntelystä sisältyvät ne keskeiset piirteet, joita myös KKV on pitänyt tärkeinä aiemmassa lausunnossaan eduskunnalle[2]:

- tiettyjä digitaalisia sisältöjä ja digitaalisia palveluja tuotaisiin yleisen vastuusääntelyn piiriin,
- alustoista säänneltäisiin vastuutahoina,
- kiertotalous ja kasvava käytettyjen tuotteiden markkina huomioitaisiin selkeyttämällä vastuunjakoa ja vastuutahoja,
- korvattavien esinevahinkojen 500 euron omavastuusta luovuttaisiin.

Valtioneuvoston tavoin KKV suhtautuu myönteisesti siihen, että vahinkoa kärsineiden mahdollisuuksia saada vahingonkorvausta pyritään helpottamaan prosessuaalisilla säännöksillä. Ehdotetut todistelun presumptio-säännökset ovat kuitenkin vaikeaselkoisia ja jättävät epäselvyyttä myös siitä, mikä on näyttökynnys niitä sovellettaessa. **Vaarana on, että vaikeat todistelusäännöt muodostuvat esteeksi tuotevastuun ja osapuolten oikeuksien toteutumiselle.** Kun sääntelyuudistuksen tavoitteena on sekä parantaa oikeusvarmuutta että madaltaa kynnystä korvausvaatimusten esittämiseen, eri sääntelyvaihtoehtojen välillä **tarvittaisiin vaikutusarviointia, jossa tulisi erityisesti huomioida vaikutukset vahinkoa kärsineiden kuluttajien käyttäytymiseen**. Samalla voitaisiin yhä

[1] COM(2022) 495 final
[2] E-kirjelmän yhteydessä Talousvaliokunnan asiantuntijakuuleminen 4.3.2002, KKV/118/03.02/2022

ALLEKIRJOITETTU
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ

selvittää, **saavutettaisiinko sääntelyn tavoitteet paremmin säätämällä käännetystä todistustaakasta** ja olisiko sellaisella sääntelyllä vaikutusta kuluttajahintoihin ottaen huomioon yritysten mahdollisuudet varautua vakuutuksin tuotevastuukorvauksiin.

Tekoälyvastuun sääntelyehdotus

Valtioneuvoston tavoin KKV pitää tärkeänä, että samanaikaisesti neuvoteltavat tekoälyasetus ja tekoälyvastuudirektiivi muodostavat selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden. KKV on aiemmassa lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että tekoälyasetuksen[3] puolella tehtävät rajaukset saattavat vaikuttaa vastuusääntelyn ehdotuksiin jopa niitä määrittävästi.

Tekoälyasetuksen 15.7.2022 luonnostekstissä kiellettyihin tekoälymenetelmiin eivät sisältyisi manipuloivat taloudellista haittaa aiheuttavat menetelmät. Tähän liittyen johtolauseessa 16 todetaan:

> The prohibitions for such AI practices is complementary to the provisions contained in Directive 2005/29/EC, as amended by Directive (EU) 2019/216], notably that unfair commercial practices leading to economic or financial harms to consumers are prohibited under all circumstances, irrespective of whether they are put in place through AI systems or otherwise.

KKV kiinnittää huomiota, että toisin kuin tekoälyasetuksen luonnosteksti antaa ymmärtää, kyseinen sopimattomien kaupallisten menettelyjen direktiivi 2005/29/EC (**UCPD**), joka on Suomessa implementoitu kuluttajansuojalain 2 lukuun ja asetuksella 601/2008, **ei sisällä sellaisia kategorisia kieltoja, jollaisia nyt valmistellaan tekoälyasetuksessa** (ns. kielletyt menetelmät). UCPD:ssä ja kuluttajansuojalaissa kaupallisen menettelyn sopimattomuuden arviointi on tapauskohtaista ja sille on asetettu punnintakriteerejä, esimerkiksi harhaanjohtavuus ja vaikutus kuluttajan kaupalliseen ratkaisuun.

Sillä, onko kyseessä nimenomaisesti kielletty tekoälymenetelmä, on merkitystä korvausvastuun kannalta. Tekoälyasetuksen kohdalla voidaan myös perustellusti kysyä, millaisen kannustimen luo tekoälyn sääntely, jossa taloudellisen haitan aiheuttamiseen tarkoitettujen menetelmien kehittämistä ei ole kielletty.

Riikka Rosendahl
ryhmäpäällikkö

[3] COM(2021) 206 final

ALLEKIRJOITETTU
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ